

73

Dóza György

Szerző:

Raffly Péter

Cím

UTÓDOK A DÓZSA-SZOBOR KÖRÜL

Forrás:

Magyar Nemzet, 1964. szept. 17.

100 Személy

Helyszám

(oldal)

Az idő elérkezett, igaz, csak 447 év után. Elég sokat késset az idő, pedig a magyar történelem egyik legnagyobb alakjáról van szó. Akinek leveretése miatt szakadt ránk Mohács. Aki, ha győz, megfordítja a nép, a milliók életérkében az egész magyar históriát. Dózsáról beszélünk, aki született Dálnokon, felnőtt Makfalván, a keresztesek vezére lett, a Magyarországot elemésző őr rendre támadt, s 1514-ben tüzes trónon Temesvárott végezte életét, Zápolya gaztetteként.

Az idő részben azzal érkezett el, hogy Dózsa 447 év után szobrot kapott Budapesten, de beteljesült az idő egy áttettebb értelemben is. Miután történelmünk legnagyobb hősenek, a népvihar megszemélyesítőjének több mint négyszáz esztendőn át nem volt szobra magyarországi közterületen, a felszabadulás után tiszteletre emlékművet emeltek Cegléden, legutóbb pedig Budapesten. 1961 augusztus 20-án, a szoboravatáson aztán olyan jelenetek játszódtak le, amelyek elgondolkosztatják az embert. És kell, hogy foglalkoztassák nem a geneológiai kutatást ugyan, hanem a társadalmi jelenségek vizsgálatát.

A budai Palota téren, a volt tűzremlékmű helyén elhelyezett emlékművet, Kiss István szobrászművész alkotását Pesta László, a fővárosi tanács elnökhelyettese avatta fel, miután a szép, meleg nyáridőben, s a megilletődött csendben elhangzott Ady verse, a »Dózsa György lakomáján«, a Nemzeti egyik művészenek tolmácsolásában. Ezután a koszorúzások következtek. Elhelyezte virágait a művelődésügyi, az igazságügy-miniszter, a Hazafias Népfront, a fővárosi tanács, a kerületi pártbizottság, a kerületi tanács... e pillanatban idős házaspár lépett a fővárosi tanács képzőművészeti csoportvezetőjéhez:

— Feleségem Dózsa György leszármazottja. — A férfi pergameneket vett elő, s engedélyt kért a koszorúzásra. A perc Adyt idézte: »Dózsa György unokája vagyok...« A főlíások vizsgálatára e pillanatban nem volt idő, a tiszteletadást pedig attól sem lehetne megtagadni, aki Dózsának csak eszmei rokona.

— Tessék, parancsoljanak — felelte a csoportvezető, a házaspár pedig megilletődve, hajlottan megindult elhelyezni a virágokat. A jelenetet filmre vette a híradó, a televízió, bemondta a rádió. Ké-

sőbb még valaki jelentkezett azzal, hogy Dózsa-leszármazott...

Az általános tiszteletbe egy érdekes társadalmi tünet eleme vegyült. Mit mond ez a társadalmi jelenség? Aztán meg valóban vannak-e Dózsának leszármazottai?

A Dózsa-kutatás legnagyobb forrása Márki Sándor »Dósa György« című, 535 oldalas

munkája, amely 1913-ban a Magyar Történelmi Társulat kiadásában jelent meg. Márki fél életet szentelt a Dózsa-kutatásnak, kora tudománytalan, nacionalista, s őrült osztyáltörténelmet hirdető historikusai közt a nagyon kevesek közé tartozott, akik Dózsa történelmi és emberi nagyságának elismertetéséért küzdtek. E nagy tanú azt állítja, hogy Dózsa Györgynek nem voltak, nincsenek leszármazottai:

»Tamás vajdának (gyalogsgági kapitánynak — írja a Dózsa családról műve 11. oldalán — két, mások szerint négy fia: György, Gergely, János és Lukács, valamint egy leánya, Katalin volt; sőt egy Menyhért nevűt is emlitenek, a ki utóbb Horvátország bánja lett volna. Két fia közül György és Gergely, az 1514. évi keresztes háború vezérei, utódok nélkül hunytak el. János, a kit testvéröknök mondanak, talán ugyanazon Székely János, a kit a szászok fellázítása miatt II. Ulászló király nagy bűnösnek írt, bátyjának kivégzése és a mohácsi csata után Szapolyai János királyhoz csatlakozott, a miért I. Ferdinánd híveitől sokat kellett szenvednie. Lukács, a negyedik fiú, többnyire a Gergelynek tulajdonított tetteket követte el s valószínű, hogy tulajdonképpen Gergelyt értik a nevén. Húguk, Dósa Katalin, Zeyk Miklóshoz ment férjhez, a ki utóbb Szapolyai János király vezéreire közé tartozott. Annyi bizonyos, hogy egykorú krónikás följegyzések négy fiút tulajdonítanak Dósa Tamásnak, de unokáit már nem ismerik. A családot Tamás testvére, Adám folytatta tovább, a ki-nek hasonlónevű fia, Adám, unokatestvére volt Dósa Györgynek és testvéreinek.«

Márki a művéhez tizenöt nemzedékre kiterjedő családfát mellékel »azzal a talán merész betoldással, hogy kiterjed Dósa György húgának, Katinának és öccsüknek, Jánosnak a leszármazottaira is«. A geneológiát évtizedekig tartó kutatás után Koncz József marosvásárhelyi tanár, a Teleki Könyvtár őre készítette. A családfát Márki egyeztetette dr. Lóte József egyetemi tanár pótlásaival, ezeket a pótlásokat a geneológiába beiktatta és felhasználta azt a huszonnégy nagyértékű családi okiratot is, amelyet Dósa Eliz ajándékozott még az első világháború előtt az egyik műzeumnak. A Dózsa György- és Dózsa Gergely-ág e családfa szerint már Györgynél és Gergelynél megszakad. Utódok nélkül veszték bele az elmúlásba.

Két lehetőség marad: Dózsának talán volt természetes leszármazottja, másrészt felmerülhetnek új ismeretek is Márki művének megjelenése óta. Dózsa hites vagy nem hites feleségéről egyetlen forrás sem tud. Csak líránk utal egy tragikus szerelemre. Márki könyve futólag említ egy legendát, amely szerint Pálfi

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Helyszám

Személy

Idő

Hely

Tárgy

43

Dóza György

(139 lap)

1961

"1961"

1961. sept. 14.

Magyar Nemzet

1961. sept. 14.

Magyar Nemzet

1961. sept. 14.

Balázs szegedi főbíró »hites atyja vala Székely Györgynek«. Ez a legenda Juhász Gyula »Dózsa feje« című versében már szárnyalni kezd, s úgy jelentkezik, mintha Pálfi bíró lánya Dózsa kedvese lett volna. Miután Dózsát tüzes trónra dobták, összetörték lábát, karját és nyakát, testét felnégyelték és négy darabját bitófára tűzték, a fejét lándzsára fűzve Szegedre küldték Pállinak. Pálfi aztán Juhász szerint eltemette, s »Pálfi bíró Piros lánya — Hőfehér lőn nemsokára, — Mint viola róza mellett, — Hervad ő is Dózsa mellett«. Ennyi a valóság, s Juhász Gyula gyönyörű versében a valóság égi mása.

Marad tehát az utolsó lehetőség, az új ismeretek felbukkanása. Hiszen a Márki-monográfia óta negyvennyolc év telt el.

A szocialista történettudományban a Dózsa-kérdés legszámottevőbb kutatója dr. Székely György budapesti egyetemi tanár, az Eötvös Loránd Tudományegyetem középkori egyetemes történeti tanszékének tanszékvezető tanára. A professzor hosszabb ideje készíti elő »Dózsa György parasztháborúja« című monográfiáját, amely történetírásunkban először dolgozza fel részletesen a magyar história messzi századokba világító 1514-es esztendejét. A történész munkája előkészítése során a kolozsvári egyetemmel is levelezett.

Ezt közli velünk:

— Dózsa Györgynek nem volt utóda, tehát leszármazottai sem lehetnek. Nincs olyan adatunk sem, hogy testvéré-

nek, Gergelynek családja lett volna. Márki műve e tekintetben ma is irányadó, Márki munkája óta ebben a kérdésben semmiféle új adat, ismeret vagy bizonyíték nem merült fel.

Végül szeretném megindokolni írásom első három szavát: az idő elérkezett. Miféle időről szölok? Mivel késlekedtünk 447 esztendeig?

Márki a Dózsa családról szólva ezeket írja:

»Történeti súlyt a családnak mégis ez a bemocskolt, társadalmi szörnyül odadobott, még egyéni vitézségének babéraitól is megfosztott ember adott.«

»Rokonai mintha csak szégyelltek volna; éltek, virágoztak hazaszerte: de nem emlegették őseik sorában.«

»A nemesség ellen fölkelő vezért, a Dósa-család címerszerzőjét nem túrték meg a nemes Dósa-családban; Székelynek keresztelték el arról a népről, a melyből eredett... egészen korunkig jobbra meghagyták azt a nevet, melyet saját magának szerzett, s melyet, ha atyafiai idáig haboztak elösmerni, úgy lehet, dicsőségül fognak követelni maguknak, mikor a társadalom lemossa emlékérel a már teljes négyszázada viselt szennyet.«

A társadalom lemosta ezt a szennyet. Dózsa legnagyobb hőseink galériájában ragyog. Nevét pedig, Márki jóslata bekövetkezett, már dicsőségül követelik maguknak azok, akik valódi vagy csak a vélt rokonai.

Ennyi történt a Palota téren. Ez az idő érkezett el 1961. augusztus 20-án, 447 év után.

Ruffy Péter